

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ UZUN
TEZİ

“KURTULUŞ KAPISI OLARAK İNANÇ”

Öğrencinin Adı ve Soyadı: Cem TÜTÜNCÜ

Danışman Öğretmen: Halil KOÇ

Öğrencinin Numarası: D-001129-0016

Tezin Sözcük Sayısı: 3270

Araştırma Konusu: Yaşar Kemal’in “Yer Demir Gök Bakır” romanında çaresizlik, cehalet ve inanç kavramlarının birbirleriyle ilişkili olarak irdelenmesi.

Z (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, A1 Türk Dili ve Yazını dersi kapsamında yazılmış olan bu uzun tezde, Yaşar Kemal'in "Yer Demir Gök Bakır" adlı romanında Yalak Köyü halkının cehalet ve yoksulluğun etkisiyle inançlarına sığınmaları ve batıl inançları incelenmiştir. Köy halkının inançlarına sığınması ve batıl inançlara bağlılığı sonucu gelişen olayların çeşitli figürler üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Yalak Köyü halkının yoksulluk ve cehalet içinde yaşamasının sebepleri ele alınmış, bu durumun onların inançlarının şekillenmesindeki rolü ele alınmıştır. Buldukları uzamın, yaşam şartlarının ve çevrelerinde gördükleri olguların inançlarını biçimlendirmesi incelenmiş, köy halkının inancı bir çıkış kapısı olarak görüp aralarından biri olan Taşbaşoğlu'nu yüceltmeleri ve bunun Taşbaşoğlu ve Muhtar Sefer zerindeki etkisi ele alınmıştır. Bu olgular çeşitli başlıklar altında incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, romanda, devleti temsil etmesi gereken birimlerin yozlaşması sonucu yoksulluğa ve cehalete sürüklenen Yalak köyü halkının, içinde buldukları zor durumdan kurtulabilmek için inançlarına sığındıkları ve bu doğrultuda aralarından bir figürü yceleştirdikleri gözlenmiştir.

(146 sözcük)

İCİNDEKİLER:

I.	GİRİŞ.....	3
II.	GELİŞME.....	5
	II.I. Uzamın İnanç Üzerindeki Etkisi.....	5
	II.II. Adil Efendi'nin Etkisi.....	6
	II.III. Taşbaşoğlu'nun Yüceltilmesi ve Muhtarın Tepkisi.....	8
	II.IV. Batıl İnaçlar.....	14
	II.V. Taşbaşoğlu'nun Değişimi.....	16
III.	SONUÇ.....	18
IV.	KAYNAKÇA.....	20

Konu: Yaşar Kemal'in "Yer Demir Gök Bakır" romanında çaresizlik, cehalet ve inanç kavramlarının birbirleriyle ilişkili olarak irdelenmesi.

I. GİRİŞ

Yaşar Kemal'in "Dağın Öte Yüzü" üçlemesinin ikinci romanı "Yer Demir Gök Bakır", Yalak köyü halkının sıkıntıları ve sorunları, endişeleri çevresinde şekillenir. Köy halkı, bu sorunları hafifletmek ve içinde buldukları çaresiz durumdan bir kaçış yolu yaratmak için, aralarından biri olan Taşbaşoğlu'na destansı özellikler yüklemiş, ona ermiş diye saygı duymuş ve onu yüceleştirmiştir. Bu batıl inançların oluşmasına yol açan ana etkenler de cehalet ve çaresizliktir. Köylünün cahilliği ve içinde buldukları yoksunluk, onları inançlarına sığınmaya zorlamıştır ve köylü, aradığı kurtuluşu Taşbaşoğlu'nu yüceltmekte bulmuştur.

Yalak köyü halkı, töre sorunsalıyla karşı karşıyadır. Aynı zamanda cehalet ve sefalet olguları da onlar için sorun teşkil etmektedir. Çaresiz durumdaki köylü, kendine bir çıkış yolu aramaktadır ve inanç kavramına sığınır. Serinin ilk kitabı "Ortadirek"te olduğu gibi, bu romanda da köylüler arasında yaygın olan batıl inançlar vardır. Bu batıl inançlardan yola çıkarak, köylü, Taşbaşoğlu'na ermiş yakıştırmaları yapmış ve onu yüceltmıştır. Tek bir dokunuşla hastalıkları iyileştirebildiği gibi iddialar ortaya atmışlardır. Taşbaşoğlu, başta bu iddialara karşı "değilim, haşa, sıradanım, ermedim" dese de, sonradan o da kendini bir ermiş olarak, yüce bir insan olarak görmeye başlar. Hakkında ortaya atılan iddiaların doğruluğuna kendi de inanır. Köylünün bu batıl inançları ve Taşbaşoğlu'nun tutumu

zerinden cehalet sorunsalı da görülmektedir. Köy halkı o kadar cahildir ki sıradan birine, kendilerinden birine yüce özellikler yüklerler. Ve bu kişi de hem cahilliğinden dolayı, hem de durumun hoşuna gitmesi sebebiyle söylenenlere kendi de inanmaya başlar.

Köy halkı, muhtarın ve toprak ağalarının kontrolünde olduklarının, onlar tarafından kandırıldıklarının farkına varmışlardır. Ancak kendilerinde bu kişilere karşı çıkabilecek gücü bulamamaktadırlar. Üstelik yoksulluk da onlar için ayrı bir problemdir. Bu çaresiz durumda, köy halkı, köyün delisi Vurgun Ahmed'in de etkisinde kalarak güvendiği tek insan olan Taşbaşoğlu'nu yceleştirir, destansılaştırır. Bu, köy halkının çaresizliklerinden kurtulabilmek için somut bir olgu bulamadığı için bir mite, efsaneye inanma ihtiyacının bir sonucudur. Taşbaşoğlu'nun, yıllar önce yaşamış Lokman Hekim'in torunu olduğuna inanırlar ve onu bir ermiş olarak görmeye başlarlar. İçinde buldukları çaresizlikten, sefil durumdan somut bir kaçış bulamamaları, onları soyut bir kaçış yaratmaya doğru itmiştir. Köylerinde yüce, ermiş, felçli hastaları bile iyileştirebilen bir kimsenin olması onlar için bir umut kaynağı olmuştur, sorunlarını hafifletmiştir. Öyle ki, Taşbaşoğlu'nun ortadan kaybolması bile mitleştirilmiştir. Sevdalılar Hsneyle Receb'in donmuş cesetleri bulunmuştur, Koca Halil hakkında duyumlar, söylentiler vardır, ancak Taşbaşoğlu'nun kayboluşu bir gizdir. Ortalıkta dolaşan tek mit, ani bir ışık parlamasıyla beraber kaybolduğudur. Hasan ile Ummahan'ın Taşbaş'ın evinin üstünde ziyaret ağacını ve üç insanüstü varlığı görmeleri de yine batıl inançların egemen olduğu bir başka olaydır.

II.I. Uzamın İnanç zerindeki Etkisi

İçinde bulunulan uzam ve bu uzama has özellikler, insanların davranışlarını ve yaşamlarını etkilemede büyük rol sahibidir. Yalak Köyü'nün uzamı da köy halkının yaşam biçimini ve geçim kaynaklarını etkilemiştir. Köy halkının içinde bulunduğu uzam, onların inançlarına da yansımıştır, çevrelerinde gördükleri öğeler ve doğanın onlarda yaptığı çağrışımlar inançlarını şekillendirmiştir. Bu nedenle buldukları uzam ve inanç iç içe geçmiştir.

Köy halkı, içinde buldukları gerçekliği batıl inançlarla harmanlamıştır. Köylüye borç verip yüksek faiziyle geri isteyen, bir nevi tefecilik yapan Adil Efendi, köylünün gözünde korkulan bir figürdür. Köy halkı onun kendilerinde uyandırdığı bu korkuyu ve neden olduğu sorunları, batıl inançlarıyla ilişkilendirmekte, bela getireceğine inandıkları kara bulutla ilişkilendirmektedirler. Benzer şekilde, Zala'nın rüyasında gördüğü tazıya köylü anlam yüklemiştir, kurtuluşun olmadığına işareti olduğuna kanaat getirmiştir. İçinde buldukları çaresizlik, batıl inançlarına da yansımıştır. Doğa, her zaman onların düşmanı olmuştur.

“Sefer: ‘Kara bulut kötülüğe işarettir. Toprak çıkan atlar, yoksul, biçare, kimsesiz kalmış başboş, ne yapacağını bilmez köylüye işarettir. Köylünün başına gelecek büyük bir belaya işarettir. Tazı, köylünün kurtuluşu olmadığına işarettir. Kurtuluş çiğ ipliğe bağlıdır. Tazı gibi zayıftır. Sen iyiliğe, kaçan iyiliğe işaretsin. Köylü iyiliğe... Gelen kara bulut Adil Efendiye işarettir. Gelip köyü harap edeceğine işarettir.’” (Kemal, 65)

Geçimlerini doğa sayesinde sürdürürler, hayatlarına doğaya muhtaç olarak devam ederler. Ancak Çukurova uzamı, zor bir uzamdır. Doğa, onların işini kolaylaştırmaz, tersine yaşamları doğayla bir savaştan, bir mücadeleden ibarettir. Romanın adı, “Yer Demir Gök Bakır” bile doğanın köylüye yaşattığı çaresizliği simgeler, ne yerden yani topraktan bir verim alabilmekte, ne de gökten bir yarar görebilmektedirler. Hava şartları da, toprağın verimi de onların aleyhindedir. Çaresiz köylü, göğe de yönelse, toprağa da yönelse, doğanın onlar için hazırladığı yeni bir sorun, yeni bir engel mevcuttur. Doğayla iç içe olduklarından ki, batıl inançları da çoğunlukla doğa üzerine kuruludur. Doğada gördükleri kara bulut, tazy gibi olgulara çeşitli anlamlar yüklemişlerdir. İçinde buldukları çaresizliğin de etkisiyle, bu anlamlar çoğunlukla esenliksizdir. Doğa, onlar için hep bir düşman olmuştur ve bunun etkisiyle batıl inançlarına göre doğal ögeler, onlar için kötülüğü ve çaresizliği simgelemektedir.

II.II. Adil Efendi'nin Etkisi

Köy halkının çaresizliğinin en önemli sebebi, Adil Efendi korkusudur. Adil Efendi'nin geleceği ve köylüden, verdiği borcun karşılığını isteyeceği korkusu, köy halkının korku ve endişe içinde yaşamasına yol açmıştır. Adil Efendi'nin gelmediği her gün, köy halkının içindeki korku tohumunu biraz daha beslemiştir. Kaçınılmaz olarak gördükleri günün bir türlü gelmemesi, onların her gün bu korkuyla yaşamasına yol açmıştır ve bu korku, her geçen gün biraz daha şiddetli hale gelmiştir. Köylüler, bir çıkış yolu, bir kurtuluş yolu aramaktadırlar. Ancak doğaya muhtaç olduklarından dolayı, onlar için tek kurtuluş pamuk

hasatından verim alabilmektir. Hasatın verimli olup olmayacağı ise tamamen doğaya, hava koşullarına ve toğrağın durumuna bağıdır. Bu nedenle doğa, köylüye nankör davrandığı takdirde köy halkının elinden hiçbir şey gelmemektedir. İçinde buldukları çaresizlik, onları çeşitli kaçış yolları aramaya itmiştir. Tüm köyün ortak bir karara varmasıyla birlikte Taşbaşoğlu dışındaki herkes, sahip olduklarını mağaralara saklamışlardır. Adil Efendi'nin, köylünün bu halini görünce kendilerine acıyıp borçlarını affedeceğine inanmaktadırlar. Bu olay üzerinden, aşırı boyutlara ulaşan çaresizliğin, cehalet ile birleşerek insanları nasıl davranışlara ittiği görülmektedir. Köylünün kendilerine umut aşılacak bir güce ihtiyacı vardır ve sahip olduklarını saklamaları, onlara tam olarak bunu vermiştir: Umut. Oysa ki, Adil Efendi'nin onlara acıyacağına dair umutları, onların gözlerini boyamış ve daha da sefil bir yaşam sürmelerine yol açmıştır. ***“Hayvanlar mağaralara gitti gideli köy bir hoş olmuştu. Bir kere evler ısınmıyordu. Bir şeylerini yitirmişlerdi. Bir de tamtakır evlerden korkuyorlardı. Dağ başında kalmışların, derin ormanlara düşmüşlerin yalnızlığı.”***(Kemal, 105) Geçim kaynaklarından, yaşama tutunmalarını sağlayan mallarından uzak olmaları, köy halkını bunaltmakta ve endişelendirmektedir. Köy halkı, umuda olan bu ihtiyacı inançlarıyla birleştirmiştir. ***“Bu mağaralar kimin? Bu mağaralar koca Allahımızın. Öyleyse mağarayla konuşabilirdi. Peri milleti vardı buralarda.”*** (Kemal, 106) Meryemce'nin düşüncelerinden, köylünün kendilerine umut aşılacak ve bir kurtuluş yolu sunan olguları yüceleştirdiği anlaşılmaktadır. Öyle ki, mağaralar onların geçim kaynaklarını koruyan kutsal bölgeler olmuşlardır. Köylü, kendisine güven veren, umut veren olguları yüceleştirmektedir. Bunun nedeni de cehalet ve de çaresizliğin onları uç noktalara sürüklemesidir. Öyle ki, bu uç noktalarda kendilerini rahatlatacak herhangi bir olguya sınıksız sarılmaktadır köylü.

Adil Efendi, Yalak Köyü halkı için korku salan bir figür halini almıştır. Zor şartlar altında yaşayan köy halkı, onların yaşamını daha da zorlaştıran Adil Efendi'den korkmaktadırlar ve bu korkularını yenebilmek için, bu zor durumdan kurtulabilmek için yine inançlarına sığınmışlardır.

II.III. Taşbaşoğlu'nun Yüceltilmesi ve Muhtarın Tepkisi

İnsan, ıkış yolu olmayan zor bir durumla karşılaştığında, kurtuluş yolu olarak bulabildiği en ufak Şeye bile sımsıkı tutunur. Yalak Köyü halkı da, içinde buldukları zorlu koşullar içinden çıkılmaz bir hal alınca inançlarına sığınmışlardır ve aralarından biri olan Taşbaşoğlu'nu yücelterek kendilerine bir umut kaynağı bulmuşlardır. Ancak bu durum, otoritesi tehdit altında olan Muhtar Sefer'in hoşuna gitmemiştir ve Sefer, bu durumdan kurtulmak için çeşitli yollara başvurmuştur.

Köy halkı, mallarını saklamaları nedeniyle civardaki diğer köylerin diline düşünce onurlarını korumak için sakladıkları mallarını dışarı çıkarmışlardır. Toplumsal baskı, onların kaçış yolu olarak gördükleri patıkada bir engel oluşturmuş, patıkayı tıkamıştır. Bir kez daha çaresizliğe gömülen köylü, yeni bir kaçış yolu aramaktadır. Köyün delisi Vurgun Ahmet'in kapı kapı dolaştıktan sonra Taşbaş'ın evinin önünde avluyu öpmesi ile birlikte köylü, yeni kaçış yolunu bulmuş olur; Taşbaşoğlu... O ana dek hep kendilerinden biri olarak bildikleri Taşbaş, bir anda onların gözünde yücelmiş, ermiştir. Bunun sebebi de kendilerine yüceltecek, güvenecek bir olgu aramalarıdır. Kapana kısılmış bir fare gibi, en

küçük kaçış yolunu bile bir kurtuluş olarak görmektedir köy halkı, ve çaresizliğin cehaletle birleşmesiyle kendilerine inanacak, güvenecek bir olgu yaratırlar bir anda: Taşbaşoğlu, Lokman Hekim'in torunudur ve ermiştir. Buna inanmak, onları rahatlatmakta, yaşama dair bir güvence vermektedir. Öyle ki, zaman geçtikçe buna tüm köy halkı inanır ve kendi inançlarını, Taşbaş ile ilişkilendirirler. Taşbaş'in evinin üstünde bir nur gördüklerini iddia ederler, kültürlerinin etkisiyle oluşmuş bazı inanç değerlerini Taşbaş üzerinden yeniden yorumlarlar.

“ ‘Yüzbaşı, Taşbaş Efendimizi görür görmez ayaklarına kapanmış. Kusurumu bağışla Taşbaş Efendimiz demiş. Ben de senin için kötü düşünmüştüm. Taşbaş Efendimizin alnundan bir top ışık çıkmış, pencereden fırlamış gitmiş. Az sonra üç top ışık olarak gelmiş alnına konmuş. Yüzbaşının gözleri kamaşmış ki, Taşbaşoğlu, sen bu çağın ermişi, umudusun, demiş.’ ”(Kemal, 330)

Anadolu kültüründeki batıl inançlar ve yüce kabul edilen çeşitli kavramlar Taşbaşoğlu ile ilişkilendirilmiş, Taşbaş'a çeşitli doğaüstü yetiler kazandırılmıştır köy halkı tarafından. Köylü, umut bağlayabileceği birini bulmuştur ve onu gözünde yüceltmektedir. İçinde buldukları çaresizlik, onları, var olan inançlarında oynamalar yaparak yeni asılsız inançlar oluşturmaya ve bir kurtuluş yolu olarak Taşbaş'ı yüceltmeye gtrmştir. Taşbaşoğlu, bir mit haline getirilmiştir. Evinin üstünde “ziyaret ağacı” adı verilen bir ağaç ve üç insanüstü figür görüldüğü iddia edilmiştir. Hatta, Taşbaşoğlu'nun ortadan kaybolması bile bir mit haline getirilerek yceleştirilmiştir. Koca Halil hakkında çeşitli söylentiler

ıkmıştır, çeşitli duyumlar vardır. Boranda hayatlarını kaybeden sevdalılar Hsne ile Recep'in cesetleri, karlar eridikten sonra bulunmuştur. Ancak Taşbaş hakkında ne bir söylenti vardır, ne de elle tutulur bir somut işaret. Onun ortadan kayboluşu tamamen bir gizemdir. Ortaya atılan tek söylenti, aniden bir nur patlamasıyla beraber kaybolduğudur. Köylü, ycelttikleri ve umut bağladıkları bu figürün ortadan kayboluşunu bile batıl inançlarıyla ilişkilendirmiş, yüceltmiştir. Onun kayboluşunun ardından ortaya attıkları senaryolar ve iddialar yoluyla onun mitini yaşatma gereği duymuşlar, tutundukları bu umut kaynağının varlığını bir Şekilde sürdürmeyi amaçlamışlardır.

Taşbaşoğlu, başlarda kendisine ermiş gözüyle bakılmasına pek anlam verememiş, bu durumu yadsımıştır. Ancak köyün bu konudaki inancı benimsemesi ve de kendisine Őifa bulmak için gelen hastaların iyileşmesi, bu iyileşmenin kendisi sayesinde olduğuna inanmasına ve de kendisinin de ermiş olduğunu düşünmesine yol açmıştır. Oyle ki, toplumun genel kanısı sonucunda Taşbaşoğlu bile kendi hakkındaki iddialara inanmıştır. Taşbaş'a böyle yüce özellikler atanması, köy üzerinde gücünü korumak isteyen Muhtar Sefer'i rahatsız etmiştir. Bu iki karakter arasında yaşananlar üzerinden, güç sahibi olmanın yol açtığı yozlaşma ve de g uğruna verilen savaş görülmektedir. Taşbaş, güç sahibi olmuştur ve bu gerçek onun hoşuna gitmiştir, oyle ki, zamanla kendisi de ermiş olduğuna inanmış ve buna uygun hareket etmeye başlamıştır. Oysa ki Muhtar'ın en baştan itibaren amacı, köyün üzerinde güç sahibi olmak ve bu gücü her ne pahasına olursa olsun korumaktır. Bu durum, köylüyü çaresizliğe ve sefalete srklesse bile. Taşbaşoğlu'nun yceleştirilmesi, onun bu amacı için bir tehdit oluşturmuştur ve bir g çekişmesi yaratmıştır. Muhtar, Anadolu'daki yozlaşmış, henüz oturmamış demokratik sistemi temsil

etmektedir ve de romandaki en etkin ironinin çıkış noktasıdır. Öyle ki, köylünün içinde bulunduğu çaresiz duruma srklenmesindeki en büyük etkenlerden biri, muhtarın kendi gücünü koruma çabasıdır. Ancak köylü, bu çaresizlik sebebiyle bir kurtuluş yolu olarak Taşbaş'a çeşitli iddialar yoluyla büyük bir gücü bahşetmiştir ve bu durum Muhtar için bir tehdit oluşturmaktadır. Yani Muhtar, köylüyü öyle bir çıkmaza itmiştir ki köylünün çıkış noktası olarak yarattığı şey, Muhtar'ın istediğinin tam tersi yönde gelişmiş ve gücünü tehlikeye atmıştır.

Muhtar, köylünün cehaletinden yararlanmayı amaçlamıştır ancak bu cahillik, beklenenin aksi yönde sonuçlara yol açmıştır ve bir anda Muhtar'ın karşısında durabilen tek kişi olan Taşbaş, köy halkı tarafından yüce görülmeye başlanmış ve ermiş olarak kabul edilmiştir. Hatta bu inanış öyle bir boyuta gelmiştir ki, başka köylerden bile insanlar şifa bulmak için Taşbaş'a gelmeye başlamışlardır. **“teki köylerden, Torosun içindeki, bozkırın uzağındaki köylerden, ta uzaklardan hastalar gelmeye başlamıştı Taşbaşın ulu ocağına. Hastalar geliyorlar, dertlerine derman bulup gidiyorlardı.”** (Kemal, 331) Muhtar, kaybetmeye başladığı otoritesini yeniden kazanmak adına Taşbaş'dan kurtulmaya çalışmıştır, bunun için çeşitli yollara başvurmuş, hatta Taşbaş'ı öldürtmeye kakışmıştır. Muhtar'ın bu davranışları üzerinden Anadolu'daki demokrasinin yozlaşmışlığı görülmektedir. Düzen sağlaması gereken Muhtar, bunun tam tersi şekilde yasa dışı işlere bulaşmıştır. Düzeni sağlaması gereken bir figür, gücü elinde bulundurmak adına yasa dışı hareketlerde bulunmuştur, bu Anadolu'daki idari sistemin yozlaşmışlığının dışa vurumudur. Muhtar'ın Taşbaş'a karşı izlediği yöntemlerden biri de, Taşbaş'ın sülalesi hakkında çeşitli hikayeler ortaya atarak köylüyü onun ermiş olduğu inancından vazgeirmektir. **“Sefer:**

‘Köylüler bu hikayeye inandılar mı?’ diye sordu. Musa: ‘Yok,’ dedi. ‘Hiç kimse inanmadı.’ (Kemal, 225) Muhtar Sefer, köylünün inanç yoluyla yücelttiği Taşbaş’ı, yine köylünün batıl inançlarını kullanarak, inancı manipule ederek kötülemeye çalışmaktadır. Zira inanç, köylünün en zayıf noktalarından biri durumundadır.

Muhtar’ın bu davranışları üzerinden bir yandan da insan doğası ve insanın gç elde etme isteğini sergilemektedir. İnsanın çaresiz kalınca neler yapabileceği, ne kadar ileri gidebileceği görülmektedir. Hem köy halkının üzerinden, hem de muhtarın davranışlarından, çaresizliğin insanı ne tür durumlara düşürebileceği görülebilmektedir. Köylünün çaresizliği, bir yaşama savaşımdan kaynaklanmaktadır. Bu savaş, hem doğaya karşı, hem de Adil Efendi gibi, Muhtar gibi, kendi çıkarları adına köylüyü sömürenlere karşıdır. Köy halkı, bu çaresizliğin içine, giderek daha çok gömülmüş ve en sonunda kaçışı, mantıklı bir nedene dayandırmadan Taşbaş’ı ermiş olarak görmekte bulmuştur. Yani duvarların arasında sıkışınca, kendi kaçış yolunu yaratmıştır köy halkı. Yıllarca kendilerinden biri olarak gördükleri Taşbaş’ı bir anda yüceltmişlerdir, yani bir kaçış yolu bulabilmek adına bulabildikleri en ufak şeye sıkıca tutunmuşlardır. Bir diğer çaresizlik ise, Muhtar’ın yaşadığı çaresizliktir. Muhtar, tüm çabalarına rağmen, elindeki gücü kaybetmektedir. İnanç kavramı, batıl inançlar, Anadolu kültüründe çok baskındır ve bu nedenle Taşbaşoğlu’nun bu inançlarla bağdaştırılması, bu inançların bir parçası olması, ona inanılmaz bir gç vermiştir ve Muhtar’ın otoritesi tehdit altındadır. Muhtar, köylü üzerindeki gücünü koruyabilmek adına çeşitli senaryolar kurmuş, yeri geldiğinde sırf bu gücü koruyabilmek adına Adil Efendi’nin gelip köylünün elindeki her şeyi almasını sağlamaya bile çalışmıştır.

“Şimdi namusumuzu kurtarmak gerekir. Herkes bilmeli ki, dünya bilmeli ki Yalak köylüsü alacağını vermemek için hiçbir Şey saklamaz. Biz de hiçbir Şey saklamadık. Ne diyelim de saklayalım? Gelsin nemiz var, nemiz yoksa Adil Efendi alsın götürsün.’ ”(Kemal, 115)

Muhtar, kendi çıkarları uğruna köylünün aklını elerek, “Yalak köylüsünün onurunu korumak” adı altında Adil Efendi’yi köye getirmeyi amaçlamaktadır. Köylü, bir yandan Adil Efendi’nin gelmesinden korkmakta, bir yandan da gelmesini istemektedir. Çünkü, gelmediği her gün, onlar için sıkıntılı bir gün daha, endişe içinde geçen bir gün daha demektir. Muhtar da, bu gerçeği kendi çıkar doğrultusunda kullanmaktadır. Muhtar’ın köylü üzerindeki otoritesine karşı çıkan tek kiŐi de Taşbaş’dır. Taşbaşoğlu ile zaten geçmiŐte de fikir ayrılığına düŐmüŐ, karşı karşıya kalmıŐtır.

“Taşbaşoğlu ağır ağır doğruldu. Gözlerini Alinin gözlerine dikti. Gözleri tüm karaya kesilmiŐti. Gözlerinde bir onulmaz keder vardı. Dudakları gerilmiŐti. ‘Bu köylü var ya, bu Brak sarhoŐu düŐene kadar gitsin. Bu köylü benim dediğimi yapsaydı da, Sgtl geekte Muhtara karşı gelseydi de, Miralayın oğlunun ot bitmez çiftliğine gitmeseydi, bu haller başına gelmezdi.’ ”(Kemal, 140)

Muhtar, Taşbaş’ın kendisini devirebileceğinden, köylünün aklını elbileceğinden korkmaktadır. Taşbaş’ın g kazanmasıyla da, buna engel olmak için Taşbaş’ı ortadan

kaldırmak amacıyla çeşitli yollara başvurmuştur. Yani çaresiz kalan Muhtar, bu çaresizlikten kurtulmak adına mümkün olan her Şeyi denemiştir, eline geçen en küçük fırsatı bile değerlendirmeye çalışmıştır, aynı köy halkının çaresizlikten kurtulmaya çalışırken yaptığı gibi. Bunu yaparken de köylünün inanç konusundaki hassasiyetini kullanmıştır. Köylünün Taşbaş'ı bu kadar kısa sürede yceltmesinde etkili olan faktör, inanç konusundaki hassasiyetleri ve bu hassasiyet üzerinden kolayca ynlendirilebilmeleridir. Muhtar da, kendisi için sorun teşkil eden bu durumla mücadele etmek için aynı Şekilde inanç konusundaki hassasiyetlerine başvurmayı amaçlamıştır, çeşitli hikayeler ve mitler uydurarak köylünün Taşbaş'a olan güvenini sarsmayı amaçlamıştır.

II.IV. Batıl İnaçlar

Yalak köyünün halkının batıl inançlarının yaşanan olaylar üzerinde büyük etkisi vardır. Köy halkının batıl inançları, çoğunlukla doğadan etkilenmiştir. Çevrelerindeki önemli yer Őekilleri ve de sıkça karşılaşılan hayvanlar, batıl inançları Őekillendirmiř, İslamiyet inancıyla da karşarak ortaya karma bir inanç sistemi çıkarmıştır. İslamiyet inancına göre önemli kabul edilen " rakamı" gibi kavramlar, batıl inançlardan kaynaklı "ışık topları" gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Meryemce, hayvanlarını sakladıkları mağaralara gittiğinde mağaraları hem "***Bu mağaralar koca Allahımızın.***" (Kemal, 106) diye tanımlamıştır, hem de mağaraları perilerle ilişkilendirmiştir. Taşbaşoğlu'nun bir ışık parlamasıyla birlikte kaybolduğunun iddia edilmesi, evinin üstüne bir ağacın ve üç tane insanüstü figürün görüldüğünün söylenmesi de yine batıl inançların köylünün yaşamı üzerindeki etkisini göstermektedir. Sağlıklı bir eğitim alamamış olmaları sebebiyle ortaya

ıkan cehaletin sonucu olarak, İslam dinindeki kavramlarla yıllardır süregelen kültürün etkisinde oluşmuş batıl inançları harmanlamışlardır ve ortaya karma bir inanç çıkmıştır.

“O mavi kuştan yanar döner kuştan? Hani su kıyılarındaki yarları yılan deliği gibi deler, çok derinlere kadar deler, ta dibine toprağın altına kadar gider, oraya yuvasını yapar. Yuvalarının ağzında da her zaman bir iek biter?” (Kemal, 13), “O yanar döner kuşu nasıl etmeli de yakalamalı? Ağaca taksan meyvesi iki kat olur. Tarlaya atsan bereketi beş kat olur? ukurova ağaları bilseler ki böyle bir kuş var!” (Kemal, 18)

Hasan, Ummahan’la konuşurken kendi kendine bir “mavi kuş” miti yaratmıştır ve bu miti benimsemiştir. Bu, köy halkının hiç yoktan nasıl çeşitli mitler yaratabildiğini göstermektedir. Yine cehaletin sonucu olarak da, köy halkı bu inançlara aşırı bir bağlılıkla yaşamaktadır. Oyle ki, evlilik dışı bir ilişki yaşayan genç aşıklar Hsne ile Recep, köyün içinde bulunduğu çaresizliğin sebebinin ilişkileri olduğuna inanarak köyü terketmişlerdir. Hsne, yaşadıklarının sonucu olarak köyün başına türlü dertler aılacağına, kadınların kısır kalacağına, toprağın yeşermeyeceğine ve salgın hastalıkların ortaya çıkacağına inanmaktadır. Bunun sonucunda da köyü bu dertlerden kurtarabilme amacıyla Hsne ile Recep köyü terk etmişlerdir. Hsne ile Recep’in bu davranışı üzerinden, toplumun ahlak anlayışına aykırı bir davranışın oluşturduğu baskının cehaletin de etkisiyle batıl inançlarla nasıl bağdaştırılabileceği ve bunun doğurabileceği sonuçlar görülebilmektedir. Hsne ile Recep, boran sebebiyle donarak hayatlarını kaybetmişlerdir. Batıl inançları onları lme gtrmştir. Hsne, zorlu doğa şartlarıyla mücadele halindeyken bile “***Kısır kalacaklar***

Recebim, hem de çok kısır kalacaklar.’ ”(Kemal, 168) şeklinde köyün başına gelecekleri düşünmektedir, batıl inançlarına bağlı kalmaktadır. Köyde ise bir ağıt havası vardır. Ancak gizlice bir sevinç de vardır. *“Köyde bir kaynaşma, bir ağıt havası, azıcık da sevinç. Hain, alttan alta bir sevinç.”(Kemal, 168)* Çünkü aşıkların köyden ayrılmasıyla birlikte içinde buldukları kötü durumdan kurtulacaklarına inanmaktadır köy halkı. Batıl inançlar, toplumsal baskının korkusuna dönüşmüş ve de Hüsne ile Recep’in köyü terk etmesine ve boranda ölmesine yol açmıştır. Cehalet ve batıl inançlar birleşip yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Hüsne ile Recep’in başına gelenler, cehaletin etkisinde oluşan inanç ve bu inancın köy halkında oluşturduğu korkunun yol açabileceklerinin tipik bir örneğidir. Batıl inançlar sebebiyle oluşan toplum baskısı, Hüsne ile Recep’in sonunu getirmiştir.

II.V. Taşbaşoğlu’nun Değişimi

Taşbaşoğlu’nun, Hüsne ile Recep’in başına gelenler karşısındaki tutumu ilginçtir ve bir ironi doğurmaktadır. *“ ‘Sen yerin dibine bat, sen eey köy! Şu fıkarakalar,’ diyor, ‘bu karda kıyamette sizin yüzünüzden kaçtılar.’ ”(Kemal, 168)*Taşbaşoğlu, bu tutumuyla açıkça köy halkının batıl inançlarına ve bu inançların doğurduğu sonuçlara olumsuz bakmaktadır. Aşıkların, toplumsal baskının korkusu sebebiyle ve egemen olan batıl inançlar sebebiyle köyü terk ettiğinin farkındadır ve bu nedenle de köye kızgındır. Ancak Taşbaş, batıl inançların sonucu olarak köy tarafından yüceltmeye başlanınca ve bu ona bir güç verince, kendisi de ermiş olduğuna inanmış ve bu batıl inançların bir parçası olmuştur. Kötülediği ve onaylamadığı bu inanç sistemi, onu yücelttiği vakit bu durum hoşuna gitmiştir ve kendisi de ona verilen rolü üstlenmiştir, kabullenmiştir. Taşbaş’daki bu değişim üzerinden, gücün

insanı esir eden, sarhoş eden etkisi ve de kendisini ilgilendiren bir durum olduğu takdirde insanın tutumunun nasıl dramatik bir şekilde değişebileceği görülmektedir. Taşbaş, köylünün içinde bulunduğu çaresizlikten bir çıkış yolu olarak gördüğu her olaya ve her inanişaya karşıt bir tutum sergilemiştir, çünkü köylünün aptallık yapıp kendisini dinlemediği ve muhtarını dinlediği için bu hale düştüğünü düşünmektedir. Bu nedenle de, bu köylünün bir kurtuluşu hak etmediğine inanmaktadır. Ancak bu kurtuluş kendisi olunca, kurtarıcı rolü kendisine verilince önce bu duruma pek anlam verememesine karşın sonradan bu durum hoşuna gitmiştir, kendisi de ermiş olduğuna inanmış ve köylünün kurtuluşu olarak kendini görmeye başlamıştır. O güne kadar karşı çıktığı olguların yerini kendisi alınca, bu durum hoşuna gitmiştir ve düşünceleriyle davranışları çelişmiştir.

Taşbaşoğlu'nun kendi içinde yaşadığı çelişki üzerinden gücün insanın davranışlarında yaratabileceği değişim görülmektedir. Önceden köylü halkın üzerinde sözü pek geçmeyen ve onları yönlendirmede başarısız kalan Taşbaş, onların gözünde yceldikten sonra bir anda köylünün en çok güvendiği, sözünü dinlediği figür haline gelmiştir. Ancak eline geçen bu güç, onun düşüncelerini değiştirmiştir, bu nedenle elinde fırsat olmasına rağmen kendi düşüncelerini empoze etmeye çalışmak yerine kendisine verilen rolü benimsemiş ve ona uygun hareket etmiştir.

III. SONUC

“Yer Demir Gök Bakır” adlı yapıtta, çaresizlik, cehalet ve inanç olguları birbirleriyle çeşitli Őekillerde ilişkili bir biçimde görülmektedir. Bu üç olgudan her biri, romanın geneline yayılmıŐtır ve olay örgüsünün geliŐimi üzerinde önemli rol sahibidir. Cehalet ve çaresizlik, inancı doęurmuŐ ve etkilemiştir. Yalak Köyü halkının içinde buldukları sefalet ve sağlıklı bir eğitim almamıŐ olmaları gerçeği, onların inançlarına da etki etmiştir. Bu olguların iŐleniŐi sırasında da yan izlekler yoluyla çeşitli sorunsallar mevcuttur. Yalak Köyünün halkı, gerek içinde buldukları doğanın zor koŐulları sebebiyle, gerek de kendilerinden faydalanmak isteyen Adil Efendi ve Muhtar Sefer gibi figürlerin etkisiyle büyük bir çaresizlik içindedirler. Köylü, cahilliği sebebiyle kandırılmaya açık durumdadır. YozlaŐmıŐ bir toplumsal yapının ve düzenin temsilcisi olan Adil Efendi ve Muhtar Sefer gibi figürler, köylünün cehaletini kullanarak kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmiŐlerdir ve bu köylüye zarar vermiştir. Köy halkı, bir yandan da zorlu doğa koşullarına karşı bir mücadele vermektedir. Köy halkı, içinden çıkmakta güçlük çektiği bu çaresizlikten kurtulabilmek adına inançlarına sıęınmıŐtır ve somut bir kaçış yolu bulamadığından dolayı soyut bir kaçış yolu yaratmıştır: Taşbaşoğlu. Taşbaşoğlu üzerinden, çaresizliğin insanı soyut ve mantıksal açıdan yanlıŐ olan bir olguya bile bir umut ve güven kaynağı olarak sarılabileceği görülebilmektedir. Bir yandan da, Taşbaş’ın davranıŐlarındaki ve olaylara karşı tutumundaki deęiŐim üzerinden gücün insanı çeşitli yollarla deęiŐtirebileceęi görülmektedir. Cehalet ve aresizlik, Yalak Köyü halkını bir kurtuluş yolu aramaya itmiştir ve köy halkı, bu yolu inançlarına sığınmakta bulmuştur. İçinde buldukları uzam onların inançlarını ŐekillendirmiŐ, batıl inançları ile İslamiyet’teki sembolleri harmanlayıp karıŐık

bir inanç yaratmışlardır. Taşbaşoğlu da bu inancın bir parçası olmuş, köy halkı tarafından yüceltilmiştir. Ancak Taşbaşoğlu'nun eline geçen bu güç, kendi otoritesini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan Muhtar Sefer'i rahatsız etmiştir ve Sefer, bu durumu ortadan kaldırmak için çeşitli yöntemler denemiştir. Sonuç olarak, "Yer Demir Gök Bakır", Anadolu gerçeğinin ve zor durumlar altında insanların bir kurtuluş yolu olarak nasıl inançlarına sığınabileceğinin görüldüğü bir romandır.

(3513 sözcük)

IV. KAYNAKÇA:

KEMAL, Yaşar, Yer Demir Gök Bakır – Dağın Öte Yüzü 2. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.